

**ЗАУВАЖЕННЯ ЩОДО НАРАТИВНОЇ І РЕФЛЕКСИВНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДОРОСЛИХ РІЗНОГО ВІКУ
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)**

Експериментальне дослідження рівня сформованості інтерпретаційних процесів у дорослих різного віку та кореляції цього чинника з особистісними рисами респондентів, запропоноване Н. В. Чепелевою і С. Ю. Рудницькою, полягало в проведенні опитування за певними стандартизованими (відкоректованими для цілей дослідження), а також спеціально розробленими виконавцями оригінальними методиками з подальшим аналізом для встановлення кореляцій. Віковою групою респондентів були дорослі – від 18 років (працююча молодь) і до літніх людей достатньо пізнього віку, які мали можливість виконати експериментальні завдання. Експеримент проводився онлайн і передбачав заповнення респондентом кількох опитувальників, а також виконання завдань з експериментальними текстами, що давало б змогу експериментаторам після застосування спеціальних процедур обробки змоделювати інтерпретаційний «профіль» кожного відповідача. Слідом за Н. В. Чепелевою, С. Ю. Рудницькою та К. В. Гуцолом [1; 2], розрізняємо 3 рівні сформованості у респондентів інтерпретаційних процесів: передсмісловий – рівень "значеннєвої" інтерпретації; смисловий – рівень смислів і змісту тексту; метасмісловий – рівень рефлексії інтенцій автора, а також підключення респондентом свого досвіду, включення смислів і сенсу тексту в свій дискурс – тобто конструювання свого досвіду під впливом тексту.

Проведення опитування серед дорослих респондентів різного віку з самого початку виявило негативну реакцію багатьох з них на пред'явлені завдання, із-за чого довелося коректувати як схему, так і зміст окремих блоків експериментальної методики, для того щоб зробити можливою саму участь дорослого респондента у всіх етапах опитування.

Експериментальні тексти, невеликі за обсягом, цікаві і багатопланові за змістом і з деякою дозою полемічності, мали забезпечити, на наш погляд, активну позицію респондентів щодо завдань за цими текстами. Проте вже апробація показала, що труднощі, що виникають у дорослого респондента під час виконання завдань, нівелюють його зацікавленість.

Завдання до текстів мали певні відмінності в залежності від вікової групи респондентів. Так, якщо респондентам молодого віку пропонувалося скласти план тексту або виділити його частини, то для дорослих ця частина була суттєво змінена: апробація довела, що експериментальні завдання у такій редакції викликають у дорослої аудиторії труднощі різного плану. Дорослі респонденти формулювали це так: відчуття себе «школярами», «нецікаво», відчуття марно витраченого часу, інтелектуальні труднощі, що викликали навіть соматичні реакції – головний біль, підвищення тиску тощо.

Це завдання не викликало, за свідченням О. В. Зазимко, особливих нарікань з боку молоді, хоча студентам воно давалося в більш важкому варіанті як пропозиція розбити текст на частини, скласти план, ще й віднести кожен частину до певного пункту плану. Значна кількість дорослих респондентів зрілого віку, які достатньо охоче погоджувались на участь у експерименті і

починали працювати над експериментальними завданнями, у цій точці експерименту гальмували і зупиняли свою роботу. Мотивувати їх продовжити роботу було достатньо важко або неможливо.

Респонденти зрілого віку виявили схильність критикувати формулювання і зміст завдань, активно залучаючи при цьому свій досвід і апелюючи до нього в категоричній формі. Зміст їх критики свідчив про глибоке осмислення змісту завдання і увагу до лексичного оформлення (що дозволяло оцінити рівень їхньої інтерпретації як близький до метасмислового), хоч до цього вони часто демонстрували неготовність виконати навіть ті завдання, які є діагностичними для передсмислового рівня. На наш погляд, це протиріччя свідчить про недостатню наративну тренуваність.

Так само при роботі з опитувальниками багато питань викликали труднощі із-за того, що доросла людина не звикла «заглядати у себе», не готова стати на позицію зовнішнього погляду на себе. Рефлексивна нетренуваність теж ставала на заваді готовності виконання завдань і була причиною негативного ставлення до участі в експерименті.

Опрацювання негативних моментів дозволило виробити більш прийнятний для дорослої аудиторії варіант інтерпретативних завдань. Форма пред'явлення завдань теж набула деяких змін: для певної частини дорослих літнього віку робота з гугл-формами виявилась незнайомою і непринятною, що свідчило про недостатній рівень комп'ютерної обізнаності; тож, було вироблено представлення завдань у вигляді тексту-опитувальника у WORD і навіть у формі діалогу в чаті.

Вже проведена стадія експерименту виявила низький рівень розвиненості багатьох складових наративної і рефлексивної компетентностей дорослих респондентів (це констатовано і попередніми роботами К. В. Гуцола). Цей висновок підкріплено статистикою експерименту; він закладає базу для подальших робіт з розвитку цих компетентностей у різних вікових групах, що є необхідним для повноцінної реалізації всього потенціалу особистості. Саме в цьому, на наш погляд, полягає актуальність проведеної роботи і нагальна потреба в її продовженні вже на рівні розробки тренінгів наративної і рефлексивної компетентностей.

Література

1. Рудницька С. Ю., Гуцол К. В. Наративна компетентність як визначальна складова комунікативної компетентності особистості. *Психологічні проблеми особистості на сучасному етапі розвитку суспільства* : Збірник матеріалів XI Міжнародної науковопрактичної конференції (7-8 квітня 2021 р., м. Ніжин) / за ред. М. В. Папучі. Ніжин : НДУ імені М. Гоголя, 2021. С. 10–16. URL: http://www.ndu.edu.ua/storage/2021/11_conf_zbirn_psycho.pdf#page=11 (дата звернення : 05.06. 2021).
2. Чепелева Н. В., Рудницька С. Ю., Гуцол К. В. Діагностичний інструментарій визначення наративної компетентності особистості. *Технології розвитку інтелекту*. Т. 5. № 1 (29). 2021. URL: https://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/546 (дата звернення : 06.06.2021).